نشریات پزشکی ایران

دکتر امیرحسن حاجی‌ترخانی *

چکیده

آگاه بودن از آخرین اطلاعات در زمینه پزشکی یک ضرورت و مسئولیت حرفه‌ای است. این کار با استفاده از انواع منابع اطلاعات پزشکی امکان پذیر می‌باشد. دربین انواع منابع اطلاعاتی که در شماره دوم همین مجله معرفی شد (۵)، در کشور ما مجلات علمی مناسبترین و مورد توجه‌ترین وسیله مورد استفاده می‌باشد.

علاوه بر مجلات خارجی، در ایران نیز نشریاتی در زمینه پزشکی و رشته‌های وابسته منتشر می‌شود که می‌تواند برای کسب اطلاعات حرفه‌ای و یا ارائه نتایج مطالعات و تحقیقات مورد استفاده قرار گیرد. ضمناً اطلاعات مربوط به اینگونه نشریات بخشی از اطلاعات بهداشتی، زیست پزشکی ** کشور را تشکیل می‌دهد و شواهد نشان می‌دهد که ما در این زمینه دچار کمبود هستیم. (۶) از طرف دیگر برای مطالعه در تاریخ طب معاصر ایران، اطلاع و استفاده از نشریات پزشکی که در ۹۰ سال اخیر (از زمان انتشار اولین مجله پزشکی فارسی) منتشر شده سودمند خواهد بود. دراین مقاله ضمن آشنایی با تاریخچه این نشریات از زمان ایجاد صنعت چاپ و آغاز تاریخ مطبوعات کشورمان، نشریات پزشکی فعلی معرفی می‌شوند.

کلید واژه‌ها: ۱ ـ نشریات ادواری ۲ ـ نشریات پزشکی، بهداشتی ایران ۳ ـ اطلاعات علمی

* عضو هیئت علمی و معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران

** Health and Biomedical Information (HBI)

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

تعاریف و تاریخچه

«مطبوعات» یعنی چیزهای چاپ شده (۱۳) و نوشته‌های چاپی (۱۸). واژه «چاپ» هم ظاهراً از «چهاپ» هندی و سانسکریت گرفته شده است (۱). آغاز تاریخ مطبوعات ایران را حدود سالهای ۱۲۳۱ تا ۱۲۳۳ ق می‌توان دانست که اولین چاپخانه (مطبعه) از نوع سربی در تبریز شروع به کار کرد و نخستین کتابی که چاپ شد «فتحنامه» تألیف میرزا ابوالقاسم قائم مقام بود (۱۳ و ۱ و ۱۷). گرچه نوع دیگری از چاپ موسوم به بصمه (یا با صمه درترکی به معنی چاپ است (۱) چاپ روی پارچه، عکس چاپ شده، ایجاد نقش روی سفال با استفاده از مهر) (۱۸) سالهای قبل از آن (در ۱۰۱۶ م) توسط کشیشان کرملی و ارامنه در اصفهان برای چاپ ادعیه و اذکار مسیحی دائر بوده است (۱۷ و ۱). لازم به یادآوری است که امروزه به هر چیز چاپ شده‌ای مطبوعات نمی‌گویند. مثلاً کتاب گرچه جزو چاپ شده‌هاست ولی در حال حاضر جزو مطبوعات محسوب نمی‌شود. امروزه «مطبوعات» مفهوم خاص‌تری پیدا کرده و کاربردی معادل واژه «نشریات» دارد که روزنامه‌ها و مجلات را شامل می‌شود. (نشریه: روزنامه یا مجله که به طور مرتب روزانه، هفتگی یا ماهانه منتشر می‌شود. دهخدا).

«روزنامه» نشریه‌ایست که در فاصله روزهایی از هفته به چاپ می‌رسد (۱۴). قدیمی‌ترین روزنامه که به زبان فارسی در ایران چاپ و منتشر شده «کاغذ اخبار» یا «روزنامه‌ایرانی» است که در زمان محمد شاه قاجار در سال ۱۲۵۳ ق در تهران به مدیریت میرزاصالح شیرازی به چاپ رسیده و با فواصل نامنظم و طولانی منتشر شده است. این نشریه وابسته به وزارت امور خارجه بوده و مدت انتشار آن معلوم نیست. پیدایش روزنامه با انتشار منظم از اقدامات میرزاتقی خان امیرکبیر و در زمان ناصرالدین شاه است که روزنامه «وقایع اتفاقیه» تأسیس (۱۲۶۷ ق) و منتشر شده است (۹). این روزنامه، هفتگی و وابسته به وزارت خارجه بوده است (۱۳).

نشریات زمان دار یا دوره‌ای که بارزترین شکل آن «مجله» می‌باشد. مجله لفظی عربی الاصل به نظر می‌رسد که احتمالاً از راه زبان‌های آرامی، عبری و سریانی به عربی وارد شده است. «مژیله» یا «مجیله» در زبان عبری به «کتاب استر» ازمجموعه عهد قدیم یا «تورات» اطلاق می‌شود و «مجیله خوانی» در روزهای خاصی از سال انجام می‌گیرد. «مجله» در فرهنگ‌های عربی به معنی «صحیفه حکمت» یا نوشته دانش و خبر ذکر شده و نخستین بار یکصدو ده سال پیش در سال ۱۸۸۴ م در لبنان توسط ابراهیم یازجی ادیب و لغوی معروف لبنانی برای انتشار «مجلّة الطّب» بیروت به کاربرده شد. این لفظ بعداً در زبان ترکی و فارسی هم برای این گونه نشریات دوره‌ای و زمان‌دار استفاده شد (۱۴). ۲۲ سال بعد (۱۹۰۶ م) نخستین نشریه پزشکی فارسی به نام «حفظ الصّحه» عنوان مجله را برای خود به کار برد.

مجلات، نشریاتی هستند با عنوان مشخص که به صورت شماره‌های پیاپی معمولاً با فاصله زمانی منظم و برای مدت نامحدود منتشر می‌شوند و حاوی مقالاتی در باره موضوعهای گوناگون از نویسندگان مختلف هستند. مجله می‌تواند به مبحثی خاص محدود و یا دارای مقالاتی در زمینه‌های متنوع باشد(۸).

روزنامه‌های علمی (تأسیس ۱۲۸۰ ق) و ملتی (۱۲۸۳ ق) که به طور ماهانه چاپ و منتشر می‌شدند و بعضی نشریات دیگر گرچه نام روزنامه داشتند اما با توجه به تعریف و مفهوم روزنامه و مجله، وضع و فاصله انتشار و مندرجات در حقیقت روزنامه نبودند و جزو نشریات ادواری یامجلات محسوب می‌شوند، گرچه هیچگاه از این نام استفاده نکردند و به این نام معروف نشدند. نشریه «گنجینه فنون» که از سال ۱۳۲۰ ق به مدیریت محمدعلی خان تربیت هر دو هفته یک بار در تبریز منتشر می‌شد نیز در واقع مجله محسوب می‌شود اما از این نام استفاده نکرده است.

نخستین نشریه فارسی که با نام و شکل مجله در ایران منتشر شد «مجله بهار» معرفی شده که در سال ۱۳۲۸ ق توسط اعتصام الملک منتشر شد (۱۵). این مجله را گرچه می‌توان نخستین مجله ادبی اجتماعی دانست اما نخستین مجله ایران محسوب نمی‌شود زیرا قبل از آن لااقل از دو نشریه دیگر که با

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012
[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

جدول شماره ۱ـ فراوانی نشریات ایران برحسب نوع یا موضوع (۱۲۱۵ تا ۱۳۵۷)

ردیف	نوع نشریه / فراوانی	تعداد عنوان	درصد
۱	خبری	۱۲۴۹	۲۸/۵
۲	سیاسی	۱۱۰۰	۲۵/۱
۳	اجتماعی	۷۶۵	۱۷/۵
۴	فرهنگی / آموزشی	۲۴۳	۵/۶
۵	ادبی / تاریخی	۲۳۰	۵/۳
۶	پزشکی / بهداشتی	۱۴۹	۳/۴
۷	دینی	۱۴۲	۳/۲
۸	فکاهی	۱۰۴	۲/۴
۹	علمی / فنی	۱۰۲	۲/۴
۱۰	اقتصادی‌مالی	۹۳	۲/۱
۱۱	هنری	۸۸	۲
۱۲	کشاورزی	۵۰	۱/۱
۱۳	ورزشی	۳۵	۰/۸
۱۴	حقوقی قضائی	۲۶	۰/۶
	جمع	۴۳۷۶	۱۰۰

ماءخذ: تجزیه‌وتحلیل آماری مطبوعات ایران ، با تکمیل و تغییر

نام و شکل مجله منتشر شده می‌توان نام برد: یکی مجله ماهانه «فلاحت مظفری» (تأسیس ۱۳۱۸ ق) و دیگری مجله علمی طبی «حفظ الصّحه» (۱۳۲۴ ق) است که هر دو قبل از مجله بهار انتشار یافته‌اند. قابل ذکر است که هم خود این نشریه از نام مجله استفاده کرده و هم روزنامه «تربیت» در شماره ۴۰۳ مورخ ۲۶ ربیع‌الثانی ۱۳۲۴ ق در مطلبی تحت عنوان «مجله طبّی» به معرفی این نشریه پرداخته است(۱۰).

فهرست نشریات ادواری ایران

نخستین لیست روزنامه‌های ایران مقارن ایام آغاز مشروطیت به صورت شعر شامل ۸۰ نام در سال ۱۳۲۶ ق (۱۲۸۶ ش) در شماره اول سال پنجم «روزنامه چهره‌نما» چاپ شده است. لیست دوم توسط کنسول انگلیس در رشت تهیه شده است. میرزا محمد علی خان تربیت نیز فهرستی تهیه کرده به نام «ورقی زرین از دفتر مطبوعات ایران» که در آن ۳۷۱ نشریه را که تاکودتای ۱۳۳۰ (۱۲۹۰ش) به زبان‌های مختلف درایران منتشر شده معرفی نموده است. لیست ادوارد براون* هم عمدتاً با توجه به لیست مرحوم تربیت تهیه شده است (۱۶). محمد صدرهاشمی در کتاب «تاریخ جراید و

* کتاب ادوارد. جی. براون تحت عنوان «تاریخ مطبوعات و ادبیات ایران در دوره مشروطیت» توسط محمد عباسی ترجمه و تحشیه شده و توسط کانون معرفت (تهران ۱۳۳۷) منتشر شده است.

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012
[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

جدول شماره ۲ـ طلیعه داران نشریات پزشکی درایران

نام و عنوان	تاریخ تاسیس و انتشار	مشخصات	فاصله انتشار	صاحب امتیاز و مدیر مسئول	محل انتشار
حفظ الصّحه	۱۳۲۴ ق	مجله	ماهانه	میرزا علی اصغر مودب الدوله نفیسی	تهران
طبابت	۱۳۲۶ق / ۱۹۰۸م	روزنامه ـ ۸ صفحه خشتی کوچک	هفتگی	میرزا ابراهیم خان معتضد الاطباء	تهران
طب مصور	۱۳۳۵ق	مجله	ماهانه	مزین السلطان	تهران
مجله طبی	۱۳۳۸ق / ۱۹۱۹م	مجله		محمودخان علیم الدوله	تهران
طب کنونی	۱۳۳۹ق / ۱۳۰۰ش	مجله ـ قطع خشتی کوچک	ماهانه	دکتر فتح علی خان مسیح السلطنه	مشهد
صحیّه و امور خیریه	۱۳۰۰ش	مجله		از انتشارات وزارت صحیّه و امور خیریه	تهران

مجلات ایران» نام و اطلاعات ۱۱۸۶ نشریه را که از ابتدا تا سال ۱۳۳۲ ش منتشر شده گردآوری کرده است. اسامی نشریات سالهای ۱۳۳۳-۱۳۴۳ و ۱۳۴۳-۱۳۵۳ در دوکتاب «سیری در مطبوعات ایران» تألیف مسعود برزین قابل دسترسی می‌باشد. ایشان در کتاب دیگری به نام «تجزیه و تحلیل آماری مطبوعات ایران» تعداد نشریاتی را که از آغاز (۱۲۵۴ ق = ۱۲۱۵ ش، تاریخ انتشار «روزنامه ایرانی») تا سال ۱۳۵۷ در مدتی نزدیک یک و نیم قرن در ایران منتشر شده ۴۳۷۶ نشریه (روزنامه یا مجله) اعلام داشته است (۳). جدول شماره ۱ گروه‌بندی این نشریات را با توجه به نوع و موضوع آنها نشان می‌دهد. براساس این آمار در طول تاریخ مطبوعات ایران قبل از انقلاب اسلامی (۱۲۱۵-۱۳۵۷ ش) جمعاً ۱۴۹ عنوان نشریه پزشکی / بهداشتی منتشر شده که ۳/۴٪ از کل مطبوعات این دوران را دربرمی‌گیرد. «راهنمای مجله‌های ایران» که از سال ۱۳۴۷ به بعد هر ساله توسط کتابخانه ملی منتشر می‌شود منبع دیگریست که می‌توان از آن استفاده نمود.

در این بررسی عمدتاً «از تاریخ جراید ومجلات ایران»، «تجزیه و تحلیل آماری مطبوعات ایران» و «راهنمای مجله‌های ایران» استفاده شده و نتایج در ۴ بخش به شرح زیر ارائه خواهد شد:

۱ ـ پیدایش مجلات طبی در ایران

۲ ـ نشریات پزشکی در دوره‌های مختلف تاریخی

۳ ـ نشریات پزشکی پس از پیروزی انقلاب اسلامی

۴ ـ نشریات پزشکی در حال حاضر

پیدایش مجلات طبی در ایران

عنوان بالاعین عنوان مطلبی است که ۷۳ سال پیش در شماره سوم مجله «طب کنونی» مورخ ماه شعبان ۱۳۳۹ ق به چاپ رسیده است و در آن از مجله «حفظ الصّحه» به عنوان نخستین مجله طبی ایران نام برده که درسال ۱۳۲۴ ق منتشر شده و چند ماه بیشتر دوام پیدا نکرده است. ۱۱ سال پس از آن مرحوم مزین السلطان مجله ماهیانه «طب مصور» را انتشار داده ولی به خاطر عدم مساعدت هر دو تعطیل شده‌اند (۱۱).

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

جدول شماره ۳ - فراوانی نشریات پزشکی/بهداشتی در دوره‌های مختلف تاریخی و نسبت آن به کل نشریات کشور (۱۲۱۵ تا ۱۳۵۷)

	مدت دوره به سال	سال شروع و پایان دوره (ه.ش)	تعداد کل مطبوعات (عنوان)	تعداد نشریات پزشکی/بهداشتی	درصد نشریات پزشکی به کل
دوره اول	۷۰	۱۲۸۵ - ۱۲۱۵	۶۹	۱	۱/۴
دوره دوم	۱۵	۱۳۰۰ - ۱۲۸۵	۴۸۹	۶	۱/۲
دوره سوم	۲۰	۱۳۲۰ - ۱۳۰۰	۵۹۵	۱۶	۲/۷
دوره چهارم	۱۲	۱۳۳۲ - ۱۳۲۰	۲۴۵۱	۱۵	۰/۶
دوره پنجم	۲۵	۱۳۵۷ - ۱۳۳۲	۷۷۲	۱۱۱	۱۴/۴
جمع	۱۴۲	۱۳۵۷ - ۱۲۱۵	۴۳۷۶	۱۴۹	۳/۴

ماءخذ: تجزیه و تحلیل آماری مطبوعات ایران (۱۳) با تکمیل

مرحوم محمد صدرهاشمی صاحب کتاب «تاریخ جراید و مجلات ایران» که در جلد دوم برهمین اعتقاد بوده بعداً در جلد چهارم کتاب خود اعلام می‌دارد «طبابت» که در سال ۱۳۲۶ ق منتشر شده دومین نشریه طبی است نه مجله طب مصور (۱۲).

جدول شماره ۲ طلیعه‌داران نشریات پزشکی در ایران را که در سال ۱۳۰۰ شمسی و قبل از آن منتشر می‌شده‌اند با ذکر مشخصات آنها نشان می‌دهد.

نشریات پزشکی در دوره‌های مختلف تاریخی

تاریخ ۱۴۲ ساله مطبوعات ایران در دوران قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، در کتاب «تجزیه و تحلیل آماری مطبوعات ایران» به پنج دوره تفکیک شده است (۳). این تقسیم‌بندی با توجه به مهمترین وقایعی که در این دوره‌ها رخ داده به شرح زیر می‌باشد:

دوره اول (۱۲۱۵-۱۲۸۵) ازانتشارات اولین روزنامه ایران تا نهضت مشروطه

دوره دوم (۱۲۸۵-۱۳۰۰) ازنهضت مشروطه تا ۱۳۰۰

دوره سوم (۱۳۰۰-۱۳۲۰) از ۱۳۰۰ و بحرانهای سیاسی منتهی به آغاز سلطنت دودمان پهلوی تازمان تبعید پهلوی اول

دوره چهارم (۱۳۲۰-۱۳۳۲) ازآغاز سلطنت پهلوی دوم تا کودتای مرداد ۱۳۳۲ و به قدرت رسیدن مجدد او

دوره پنجم (۱۳۳۲-۱۳۵۷) ازکودتا و دولت نظامی تا اوج‌گیری انقلاب اسلامی ملت ایران

تعداد عناوین مطبوعات ایران در هر دوره و تعداد نشریات پزشکی و بهداشتی دراین دوره‌ها در جدول شماره ۳ ذکر شده است. همانگونه که در جدول مشاهده می‌شود، دوره چهارم اگر چه از نظر طول مدت کوتاهترین دوره محسوب می‌شود اما بیشترین تعداد مطبوعات، شامل ۲۴۵۱ عنوان در این دوره منتشر می‌شده است که ۵۶ درصد از کل مطبوعات تمام دوره‌ها را دربرمی‌گیرد ولی رشد نشریات پزشکی این دوره افزایش نیافته و در نتیجه فقط ۰/۶ درصد از کل مطبوعات این دوره را تشکیل می‌داده است. در دوره پنجم که آغاز آن با

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012
[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

کودتای مرداد ۱۳۳۲ مقارن است، اولین اقدام دولت نظامی وقت تعطیل کردن تمام مطبوعات در سراسر کشور بود. در این دوران بیست و پنج ساله برای تمام نشریات مجدداً امتیاز صادر شد که با دو ویژگی همراه بود: یکی این که به تدریج و سالانه و در حدی مجوز صادر می‌شد که دولت صلاح می‌دانست و دیگر این که بر تعداد نشریات دولتی افزوده شد به نحوی که در پایان سال ۱۳۵۶ از کل ۷۷۲ عنوان مطبوعات این دوره، بیش از ۶۳ درصد (۴۶۳ عنوان) آن را نشریات دولتی و موسسات وابسته به دولت تشکیل می‌دادند (۴). در همین دوره است که بیشترین تعداد عناوین نشریات پزشکی / بهداشتی را شاهد هستیم، سهمی بالغ بر ۱۴/۴ درصد که در هیچیک از دوره‌های قبل سابقه نداشته است. تعداد نشریات پزشکی این دوره ۷/۴ برابر دوره قبل بوده است.

نشریات پزشکی پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران

برای بدست آوردن اطلاعات مورد نظر در این زمینه یک دوره ۱۱ ساله از ۱۳۵۸ تا پایان ۱۳۶۸ مورد بررسی قرار گرفته و آمار عناوین مجلات پزشکی / بهداشتی این دوره بااستفاده از بیست و یکمین راهنمای مجلات ایران (۷) استخراج شده است.

در این دوره یازده ساله جمعاً ۵۴ عنوان نشریه منتشر شده که ۲۸ عنوان آن قبل از پیروزی انقلاب هم وجود داشته و ۲۶ عنوان جدید بوده است.

نشریات پزشکی بهداشتی در حال حاضر

با توجه به این که تقریباً تمام نشریات پزشکی به شکل مجله ارائه می‌شود، برای کسب اطلاعات موردنظر از آخرین ویرایش «راهنمای مجله‌های ایران ـ ۱۳۷۱» استفاده شد (۸) تعداد نشریات ادواری در زمینه علوم پزشکی و رشته‌های وابسته براساس اطلاعات این راهنما شامل ۳۱ عنوان می‌باشد که اسامی و مشخصات آنها در جدول شماره ۴ آمده است. مجله‌های علوم پزشکی در سال مذکور ۶/۳ درصد از کل مجله‌های کشور (۴۹۵ عنوان) را تشکیل می‌داده‌اند.

قدیمی‌ترین نشریات پزشکی که در حال حاضر منتشر می‌شود عبارتند از:

آرشیو موسسه رازی از	۱۳۱۷
مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران از	۱۳۳۷
مجله جامعه دندانپزشکی ایران از	۱۳۴۲
مجله نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران از	۱۳۴۸

شروع انتشار بقیه مجلات از بعداز انقلاب بوده است.

از نظر فاصله انتشار: فصلی (۵۱٪) و ماهانه (۲۹٪) شایعترین فاصله انتشار می‌باشد (جدول ۵)

از لحاظ وابستگی اکثریت نشریات پزشکی وابسته به سازمانها و موسسات دولتی، شرکت‌های دارویی و بخصوص دانشگاهها می‌باشند. دانشگاه علوم پزشکی تهران با ۳ نشریه، وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه علوم پزشکی مشهد با ۲ نشریه بیشترین سهم را دارند.

از نظر زبان تنها یکی از نشریات به زبان انگلیسی منتشر می‌شود و ۱۲ نشریه به دو زبان فارسی و انگلیسی (یا فرانسه) می‌باشند.

پرتیراژترین نشریات پزشکی فارسی عبارتند از:

۱	دارو و درمان	با تیراژ	۲۴۰۰۰
۲	نبض	〃	۲۱۰۰۰
۳	مجله‌نظام‌پزشکی	〃	۲۰۰۰۰
۴	رازی	〃	۱۵۰۰۰
۵	جامعه سالم	〃	۱۰۰۰۰
۶	پزشکی و جامعه	〃	۱۰۰۰

تنها ۳ نشریه دارای شماره استاندارد بین‌المللی *(ISSN)* هستند

لازم به یادآوری است که تعداد نشریات پزشکی کشور بیش از عناوین مذکور در راهنمای مجله‌های ایران می‌باشد. اسامی تعدادی از این نشریات که در سال ۷۱ هم منتشر می‌شده‌اند و در راهنما ذکر نشده به قرار زیر است:

مجله علمی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اهواز، مجله دانشگاه علوم پزشکی زنجان، مجله آنستزیولوژی و

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

مراقبت‌های ویژه، مجله علمی بیماریهای قلب و عروق، مجله علمی و پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، طب و تزکیه، مجلات دانشکده‌های پرستاری و مامایی دانشگاههای علوم پزشکی تهران، شهید بهشتی، اصفهان، گیلان و ...

بحث و نتیجه‌گیری

اولین نشریه پزشکی ایران، مجله «حفظ الصّحه» می‌باشد که حدود ۹۰ سال پیش در تهران منتشر شده ولی یک سال بیشتر دوام نیاورده است. تعداد نشریات پزشکی ایران در دوره‌های مختلف تاریخی متفاوت بوده که می‌توان آن را ناشی از عوامل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دانست.

روزنامه پزشکی انگشت شمار بوده و از بدو پیدایش نشریات پزشکی به صورت مجله منتشر شده‌اند. بیشترین تعداد نشریات پزشکی کشور در تمام دوران قبل از انقلاب اسلامی مربوط به دوره پنجم بوده که ۱۱۱ عنوان مجله در طول ۲۵ سال منتشر شده است (جدول شماره ۳) یعنی بازای هر سال ۴/۴ عنوان مجله. در دوران ۱۱ ساله مورد بررسی پس از انقلاب اسلامی، تعداد عناوین مجلات پزشکی منتشر شده ۵۴ عنوان بوده یعنی بازای هر سال ۵ عنوان. بنابراین می‌توان نتیجه گیری کرد که در دوران پس از پیروزی انقلاب اسلامی علیرغم تمام مشکلات ناشی از تحولات، نابسامانیها، مشکلات و جنگ تحمیلی و ... تعداد عناوین مجلات پزشکی

جدول شمارهٔ ۴: مشخصات نشریات پزشکی ایران در سال ۱۳۷۱

شماره ردیف	نام و عنوان	نوع	تاریخ انتشار	تناوب انتشار	واسطگی	زبان	تیراژ	شماره ISSN
۱	آرشیو موسسه رازی	علمی تخصصی	۱۳۱۷	سالانه	وزارت جهاد سازندگی	انگلیسی - فرانسه همراه چکیده فارسی	۱۰۵۰	0365-3439
۲	آموزش مداوم در پزشکی	پزشکی علمی بهداشتی	۱۳۶۹	فصلنامه	وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی	فارسی	۱۵۰۰	
۳	جامعه دندانپزشکی ایران . مجله	علمی	۱۳۴۲	"	جامعه دندانپزشکی ایران	فارسی و خلاصه به انگلیسی	۴۰۰۰	
۴	جامعه سالم ، ماهنامه	اجتماعی، علمی، بهداشتی، اقتصادی	۱۳۷۰	ماهانه	———	———	۱۰۰۰۰	———
۵	دارو و درمان	علمی پژوهشی	۱۳۶۲	ماهانه	شرکت سهامی داروپخش	———	۲۴۰۰۰	———
۶	دانشگاه علوم پزشکی تهران. دانشکده پزشکی مجله	علمی	۱۳۳۸	دوماهیکبار	دانشگاه علوم پزشکی تهران. دانشکده پزشکی	———	۱۳۰۰	———
۷	دانشگاه علوم پزشکی تهران. نشریه پژوهشهای علمی	علمی، پزشکی	۱۳۶۸	فصلنامه	دانشگاه علوم پزشکی تهران	———	۱۰۰۰	———
۸	دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد. نشریه علمی خبری	علمی، خبری	۱۳۷۱	ماهانه	دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد	———	———	———
۹	دانشگاه علوم پزشکی گیلان، دانشکده پزشکی، مجله	پزشکی	۱۳۷۱	فصلنامه	دانشگاه علوم پزشکی گیلان. دانشکده پزشکی	———	۱۵۰۰	———
۱۰	دانشگاه علوم پزشکی مازندران ، نامه	علمی پزشکی	۱۳۷۱	فصلنامه	———	———	———	———
۱۱	دانشگاه علوم پزشکی مشهد. دانشکده پزشکی، مجله	پزشکی	۱۳۶۶	فصلنامه	دانشگاه علوم پزشکی مشهد	فارسی با انگلیسی	۱۰۰۰	———
۱۲	دندانپزشکی ، مجله	علمی پزشکی دینی اجتماعی	۱۳۶۵	ماهانه	جامعه اسلامی دندانپزشکی ایران	———	۱۰۰۰	———

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

جدول شماره ۵

توزیع فراوانی نشریان پزشکی ایران از نظر فاصله انتشارات در سال ۱۳۷۱

فاصله انتشار	تعداد	درصد
ماهانه	۹	۲۹
دوماه یکبار	۱	۳/۲
فصلنامه	۱۶	۵۱/۶
چهارماه یکبار	۱	۳/۲
شش‌ماه‌یکبار	۲	۶/۵
سالانه	۱	۳/۲
ذکر نشده	۱	۳/۲
جمع	۳۱	۱۰۰

منتشر شده درمقایسه با بهترین دوران قبل از انقلاب بیشتراست. اما آنچه اهمیت دارد تداوم انتشار و طول عمر مجلات می‌باشد که باید مورد توجه قرار گیرد. اکثر مجلات پزشکی در حال انتشار وابسته به سازمانها و مؤسسات دولتی، بخصوص دانشگاهها هستند. بیش از نیمی از آنها به صورت فصلنامه منتشر می‌شوند. احتمالاً مسائل و مشکلات مربوط به چاپ، تنگناهای مالی و کمبود مقالات مطلوب و مناسب از مهمترین عوامل بازدارنده انتشار مجلات با فواصل کوتاهتر می‌باشد.

قدیمی‌ترین نشریاتی که درحال حاضر منتشر می‌شوند آنهایی هستندکه به سازمانها و موسسات وابستگی دارند. تعدد و تنوع مجلات پزشکی فارسی عمدتاً در وابستگی آنها است نه درموضوعات. به جز دو نشریه بقیه به سازمانها و مؤسسات دولتی و عمدتاً دانشگاهها وابسته‌اند. اطلاعات کاملی در باره نشریات پزشکی و رشته‌های وابسته که درحال حاضر منتشر می‌شوند وجود ندارد. گرچه تعداد انگشت شماری از مجلات پزشکی به انگلیسی انتشار می‌یابد یا دو زبانه است، اما تعداد بسیار اندکی از این مجلات دارای شماره استاندارد بین‌المللی هستند و بقیه به همین دلیل در سطح بین‌المللی غیر قابل شناسایی‌اند. حاصل تحقیقات و فعالیت‌های علمی پژوهشگران ایران حتی اگر به مرحله انتشار برسد و در مجلات داخلی چاپ شود، ولو معتبر و ارزشمند باشد، در محدوده کشور و معدود خوانندگان آن مجله باقی می‌ماند وهیچ انعکاس خارجی پیدا نمی‌کند، زیرا در نمایه‌ها یا چکیده‌نامه‌های معتبر و شناخته شده خارجی معرفی نمی‌شود. از طرف دیگر چون هیچ فهرست یا مقاله نامه یا نمایه‌ای از مقالات مجلات پزشکی فارسی بطور تخصصی تهیه نمی‌شود، جستجو و دستیابی به مقالات خارجی به مراتب سهل‌تر و عملی‌تر ازمقالات فارسی است. شاید با توجه به همین عوامل، پژوهشگران ایرانی برای انتشار نتایج کار خود مجلات خارجی را ترجیح می‌دهند. ممکنست محتوای علمی تحقیقاتی مجلات پزشکی فارسی با مجلات علمی مشابه غیر فارسی قابل مقایسه نباشد، اما پژوهشگران ایرانی لازم است از آن مطلع باشند متأسفانه د رحال حاضر هیچ مقاله نامه یا نمایه تخصصی پزشکی فارسی که ابزار لازم برای این کار است تهیه نمی‌شود. اولین مقدمه انجام این کار داشتن اطلاعات لازم و کافی در مورد نشریات پزشکی، بهداشتی کشور است. اطلاعات موجود ناقص است و لازم است تکمیل شود.

پیشنهادات: باتوجه به طول عمر نسبتاً کوتاه مجلات پزشکی کشورما (انشاءا... نتیجه بررسی انجام شده دراین زمینه به صورت مقاله مستقلی ارائه خواهد شد) شایسته است دست اندرکاران این مجلات برای تداوم و استمرار انتشار آنها تلاش نمایند. با توجه به این که قریب به اتفاق این نشریات بدون سوبسید محکوم به نابودی هستند، تأثیر و نقشی که در انتقال دانش و اطلاعات پزشکی و مآلاً در بهداشت و سلامت مردم دارند ایجاب می‌نماید که از طرف مسئولین کشور مورد حمایت ویژه قرار گیرند. با توجه به تنوع زمینه‌ها و رشته‌ها در علوم پزشکی و وابسته و مخاطبین متفاوتی که برای هر مجله در بین صاحبان حرف مختلف پزشکی و وابسته وجود دارد،

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

جدول شمارهٔ ۶:

شماره ردیف	نام وعنوان	نوع	تاریخ انتشار	فاصله انتشار	وابستگی	زبان	تیراژ	شماره ISSN
۱۳	سینا	چشم‌پزشکی	۱۳۷۱	فصلنامه	شرکت سینادارو	فارسی - انگلیسی	۲۰۰۰	ـــــ
۱۴	شفا	علمی پزشکی، اجتماعی وفرهنگی	۱۳۷۰	ماهانه	انجمن حمایت از بیماران کلیوی	ـــــ	۵۰۰۰	ـــــ
۱۵	شنوایی‌شناسی، مجله	علمی	۱۳۷۱	فصلنامه	دانشگاه علوم پزشکی تهران	ـــــ	۳۰۰۰	ـــــ
۱۶	علوم پزشکی، مجله	علمی، فرهنگی	۱۳۶۹	فصلنامه	دانشگاه آزاد اسلامی واحد پزشکی تهران	فارسی - انگلیسی	۲۰۰۰	ـــــ
۱۷	گوش، گلو، بینی، حنجره، ایران، مجله	علمی، تحقیقی	۱۳۶۹	چهارماه یکبار	دانشگاه علوم پزشکی مشهد	فارسی - انگلیسی	۷۰۰	ـــــ
۱۸	ماهنامه دارویی رازی	دارویی، علمی، اجتماعی	۱۳۶۸	ماهانه	شرکت سهامی پخش رازی	ـــــ	۱۵۰۰۰	ـــــ
۱۹	Medical Jpurnal of the Islamic Republic of Iran	پژوهشی درزمینه مسائل پزشکی بالینی وعلوم پایه	۱۳۶۶	فصلنامه	مرکز تحقیقات علمی کشور	انگلیسی	۳۵۰۰	1016-1430
۲۰	نبض	ویژه بازآموزی جامعه پزشکی	۱۳۷۰	ماهانه	وزارت بهداشت درمان وآموزش پزشکی، مرکز بازآموزی وآموزشهای آزاد	ـــــ	۲۱۰۰۰	ـــــ
۲۱	نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران، مجله علمی	علمی پزشکی	۱۳۴۸	فصلنامه	سازمان نظام پزشکی ایران	فارسی خلاصه به زبان انگلیسی یا فرانسه	۲۰۰۰۰	ـــــ
۲۲	ارمغان سلامت	علمی اجتماعی بهداشتی ودرمانی	۱۳۷۰	فصلنامه	ـــــ	ـــــ	۲۰۰۰	ـــــ
۲۳	انستیتوپاستور ایران، مجله، علمی	علمی تحقیقاتی	۱۳۶۳	هر۶ ماه یکبار	انستیتوپاستور ایران	فارسی - انگلیسی	۳۰۰۰	ـــــ
۲۴	بهداشت جهان	علمی، فرهنگی، بهداشتی	۱۳۶۲	فصلنامه	انجمن بهداشت ایران، مرکز نشر دانشگاهی	فارسی، عناوین وخلاصه مقالات به انگلیسی	۶۰۰۰	ـــــ
۲۵	بیماریهای کودکان ایران، مجله	پزشکی بیماریهای کودکان	۱۳۶۴	فصلنامه	دانشگاه علوم پزشکی تهران	فارسی - انگلیسی	۱۵۰۰	ـــــ
۲۶	پرستاری ومامایی ایران	علمی	۱۳۶۶	فصلنامه	دانشگاه علوم پزشکی ایران دانشکده پرستاری ومامایی	ـــــ	۳۰۰۰	ـــــ
۲۷	پزشکی، مجله علمی	علمی، پزشکی	۱۳۵۰ (دوره جدید ۱۳۶۴)	شش ماه یکبار	دانشگاه علوم پزشکی اهواز	ـــــ	۱۰۰۰	ـــــ
۲۸	پزشکی و جامعه	علمی	۱۳۷۱	ماهانه	ـــــ	ـــــ	۱۰۰۰۰	ـــــ
۲۹	پژوهشهای روانشناختی	عملی، پژوهشی	۱۳۷۰	فصلنامه	ـــــ	فارسی - انگلیسی	۴۰۰۰	1019-9616
۳۰	پیام پزشکی، ماهنامه	آموزشی، خبری	۱۳۶۹	ماهانه	دانشگاه علوم پزشکی گیلان	ـــــ	۱۰۰۰	ـــــ
۳۱	پیک مامایی	علمی وفرهنگی، اجتماعی	۱۳۶۴	فصلنامه	ـــــ	فارسی - خلاصه به انگلیسی	۲۰۰۰	ـــــ

ماخذ: راهنمای مجله‌های ایران ۱۳۷۱

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012
[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

مناسبتر است که مجلات پزشکی با توجه به امکانات و مخاطبین خود، زمینه‌های تخصصی خاصی را پی‌بگیرند و تلاش خود را در جهت ارتقاء کیفی و علمی مجله در همان زمینه معطوف دارند. داشتن شماره استاندارد بین‌المللی (ISSN) اقدام شایسته دیگری است که باید توسط این مجلات انجام گیرد.

اطلاعات اختصاصی، مدون وکاملی در باره نشریات پزشکی و رشته‌های وابسته که در حال حاضر منتشر می‌شوند وجود ندارد. تنها مرجعی که در این مورد به کار می‌آید «راهنمای مجله‌های ایران» است که از سال ۱۳۴۷ به بعد هرساله تهیه شده و در سالهای اخیر توسط کتابخانه ملی منتشر می‌شود. این گونه راهنماها کلی و غیر اختصاصی است و تمام انواع مجله‌ها را شامل می‌شود. متأسفانه همانگونه که ذکر شد اطلاعات آن درمورد مجلات پزشکی و رشته‌های وابسته کامل نیست.

برای تهیه این راهنما هرساله یک فرم اطلاعاتی برای ناشران تمام مجله‌ها ارسال می‌شود و اطلاعات استخراج شده از پاسخ‌های دریافتی با اطلاعاتی که از راههای دیگر بدست می‌آید برای تنظیم و تدوین راهنما مورد استفاده قرار می‌گیرد. نبودن نام و اطلاعات بعضی مجله‌ها دراین راهنما علل مختلفی می‌تواند داشته باشد. بعضی از آن به شرح زیر است:

- عدم اطلاع تهیه کنندگان راهنما ازوجود و یا انتشار مجله و یا عدم دسترسی به آدرس آن
- اشکالات پست وارتباطات (نرسیدن فرم مربوطه به دفتر مجله و یا نرسیدن فرم تکمیل شده به کتابخانه ملی یا تهیه کنندگان راهنما)
- عدم اطلاع ناشران مجله از وجود راهنمای مجلات و فرم اطلاعاتی که برای تدوین آن باید تکمیل شود.
- بی پاسخ گذاشتن درخواست تهیه کنندگان راهنما و تکمیل نکردن فرم بدلیل عدم آگاهی از ضرورت و اهمیت این اطلاعات
- قطع موقت انتشار مجله در آن سال یا دوره زمانی بدلیل مسائل و مشکلات مربوط به چاپ و ...

با توجه به علل بالا پیشنهاد می‌نماید:

اطلاعات مربوط به مجلات از طریق مراجع قانونی (مثل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، کمیته‌های مربوطه در وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، وزارت فرهنگ و آموزش عالی) که نسبت به صدور مجوز انتشار و یا تعیین ارزش و اعتبار آنها (در مورد مجلات علمی) اقدام می‌نمایند، در اختیار تهیه کنندگان راهنمای مجلات قرار گیرد. الزام ناشران به ارسال ۲ نسخه ازهر شماره مجله که منتشر می‌شود برای کتابخانه ملی (مشابه آنچه در مورد کتاب عمل می‌شود) از جمله اقدامات موثر است. با توجه به مشکلات فعلی کتابخانه ملی از نظر کمبود جا، این مجلات پس از ثبت اطلاعاتشان می‌توانند بسته به موضوع در اختیار کتابخانه‌های تخصصی قرار داده شوند. راه دیگر کمک کتابخانه‌های تخصصی و کتابداران آنها به تکمیل و تدوین راهنمای مجلات است با توجه به این کتابخانه‌ها سعی دارند کلیه مجلات مرتبط با زمینه فعالیت خود را در مجموعه‌شان گردآوری نمایند انتظار می‌رود اطلاعاتشان در مورد مجله‌های جاری و در حال انتشار به روز باشد بنابراین می‌توانند با تهیه راهنمای تخصصی مجله‌ها در زمینه خاص موضوع کتابخانه، تهیه کنندگان راهنمای مجله‌های ایران را یاری نمایند. انتشار این راهنماهای تخصصی می‌تواند مورد استفاده متخصصین و صاحبان مشاغل و حرف مربوطه قرار گیرد. ضمناً این افراد که در حقیقت استفاده کنندگان از مجلات هستند چنانچه مجله‌ای را می‌شناسند که در راهنما ذکر نشده می‌توانند بامعرفی آن به تهیه کنندگان راهنماهای تخصصی، در تکمیل راهنما کمک نمایند.

تردیدی نیست مسئولین مجلات با همکاری خود در تکمیل و ارسال فرم‌های مربوطه بیشترین نقش را در تکمیل اطلاعات راهنمای مجله‌های ایران می‌توانند داشته باشند و آگاهی و اعتقاد خود را نسبت به ضرورت و اهمیت کار نشان دهند.

قدردانی - بدینوسیله از راهنمایی‌ها و تذکرات ارزشمند سرکارخانم دکتر نوش آفرین انصاری، سرکارخانم پوری سلطانی، سرکارخانم رحیمی‌ها، سرکارخانم دکتر حریری و

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012
[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

همکاری کتابداران کتابخانه مرکزی دانشگاه و همراهی دخترم سارا در تهیه و تنظیم جداول و خانم برّه‌بری بخاطر تایپ مقاله سپاسگزاری می‌نمایم. برای تمام کسانی که از تألیفات و آثارشان به عنوان منبع و مأخذ بهره گرفته‌ام سلامت و توفیق خدمات افزونتر و برای آنها که در قید حیات نیستند غفران و رحمت الهی مسئلت دارم.

منابع و مآخذ

۱ ـ آرین پور، یحیی. «ازصبا تا نیما» تهران، جیبی، ۱۳۵۰، ص: ۲۲۸

۲ ـ برزین، مسعود. «شناسنامه مطبوعات ایران از ۱۲۱۵ تا ۱۳۵۷». تهران، انتشارات بهجت، ۱۳۷۱.

۳ ـ برزین، مسعود. «تجزیه و تحلیل آماری مطبوعات ایران». تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۰

۴ ـ مأخذ ۳، ص: ۲۲

۵ ـ حاجی ترخانی، امیر حسن. «جامعه پزشکی واستفاده از اطلاعات علمی». مجله دانشگاه علوم پزشکی ایران، سال اول شماره ۲، ص ۷۶-۷۲

۶ ـ زیلنسکی، کریستوفر؛ مانوئلا،الکساندر. «طرح ملی اطلاعات بهداشتی و زیست پزشکی در جمهوری اسلامی ایران». ترجمه فریدون آزاده و همکاران، تهران، انتشارات معاونت پژوهشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۱۳۷۱، ص: ۷۹

۷ ـ سلطانی، پوری. «راهنمای مجله‌های ایران». ۱۳۶۸-۱۳۴۷، تهران، کتابخانه ملی ایران، ۱۳۶۹

۸ ـ سلطانی، پوری. «راهنمای مجله‌های ایران ـ ۱۳۷۱». تهران، کتابخانه ملی ایران، ۱۳۷۲

۹ ـ صدرهاشمی، محمد. «تاریخ جراید و مجلات ایران». اصفهان، انتشارات کمال، چاپ دوم، ۱۳۶۴، جلد اول، ص: ۲، ۱۵، ۲۶

۱۰ ـ مأخذ ۹، جلد دوم، ص: ۲۲۱

۱۱ ـ مأخذ ۹، جلد چهارم، ص: ۱۵۲ ـ جلد دوم، ص ۲۲۰

۱۲ ـ مأخذ ۹، جلد چهارم، ص: ۱۵۲

۱۳ ـ محیط طباطبایی، محمد. «تاریخ تحلیلی مطبوعات ایران» تهران، انتشارات بعثت، ۱۳۶۶، ص ۱۵، ۱۶

۱۴ ـ مأخذ ۱۳، ص: ۲۳۲

۱۵ ـ مأخذ ۱۳، ص: ۲۳۳

۱۶ ـ مأخذ ۱۳، ص: ۲

۱۷ ـ غلامحسین مصاحب، «دائرةالمعارف فارسی» تهران، فرانکلین، ۱۳۴۵، ج ۱، ص: ۷۸۶

۱۸ ـ معین، محمد. «فرهنگ معین» تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۲

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

لیست مجلات نمایه شده در ایندکس مدیکوس و اکسرپتامدیکا.

درخواستهایی که برای تهیه فتوکپی مقاله در سالهای ۷۰ و ۷۱ به کتابخانه رسیده بود به دو گروه تقسیم شد، درخواستهایی که کتابخانه موفق به پاسخگویی آنها شده بود و درخواستهایی که به دلایلی انجام نشده بود. علت انتخاب مدت فوق، فراهم آوردن فرصت کافی برای مراجعه احتمالی به همه منابع و افزایش قابلیت اعتماد نتایج آماری بود زیرا مطالعات انجام شده نشان می‌داد که مقاطع زمانی کوتاه (مثلاً، چهار یا شش ماه) نتیجه گیری را با اشکال مواجه می‌سازد.

ابتدا تعداد ۴۴۲۹۲ درخواست که طی مدت دو سال دریافت و پاسخ داده شده بود به تفکیک عنوان مجله مرتب شد. برای آن که هم استفاده جاری و هم گذشته نگر مورد بررسی قرارگیرد تعداد مقالات مربوط به هر عنوان به تفکیک سال انتشار در دو ستون جاری (سال ۹۰ تا ۹۲) و گذشته نگر (سال ۷۰ تا ۸۹) ثبت گردید (با همین تقسیم‌بندی مجلات در سالن و مخزن کتابخانه مرکزی نگهداری می‌شوند). براساس ارقام ثبت شده دراین دو ستون میزان کل مراجعه به هر عنوان نیز محاسبه شد. با استفاده از نرم افزار *SPSS* این اطلاعات دسته‌بندی گردید و توزیع و درصد فراوانی آن محاسبه شد. از تعداد ۲۳۲۷ درخواست انجام نشده نیز صورت جداگانه‌ای تهیه گردید که در آن دلایل عدم پاسخگویی ثبت شد. این دلایل عبارت بودند از: کسری یک دوره یا شماره‌هایی از یک عنوان، ارسال به صحافی، دسترسی نداشتن به سالهای قبل از ۱۹۷۰، به علت نگهداری در مخزن مرکزی - و عدم اشتراک عنوان. آمار عنوانهایی که کتابخانه فاقد آنها بود به علت اهمیت خاص به صورت دستی استخراج و جداگانه ثبت شد. نظر به این که ماهیت و تعداد نمایه نامه‌هایی که یک عنوان را نمایه می‌کنند شاخص مفید و ارزشمندی برای نشان دادن اعتبار عنوان است ایندکس مدیکوس و اکسرپتامدیکا - از معتبرترین و معروفترین منابع مرجع ادواری پزشکی - به عنوان شاخص دوم انتخاب شد. ابتدا فهرست مجلات نمایه شده دراینکس مدیکوس با فهرست مجلات چکیده شده در اکسرپتامدیکا مطابقت داده شد و عنوانهای مشترک این دو منبع علامت گذاری گردید تا میزان همپوشانی آنها مشخص شود. سپس لیست مجلات مورد اشتراک کتابخانه مرکزی با لیست مجلات مشترک دو منبع فوق مطابقت داده شد و تعداد عنوانهای مشترک محاسبه گردید.

آن دسته از نشریات مورد اشتراک کتابخانه که در لیست مشترک نهایی وجود نداشت در فهرست مجلات ایندکس مدیکوس جستجو شد و موارد مشترک ثبت گردید. سایر عنوانهایی که در این فهرست موجود نبود با فهرست مجلات اکسرپتامدیکا مقایسه و مشترکات آن محاسبه شد و حاصل کار به صورت سه لیست آماده تحلیل گردید.

نتایج

از تعداد ۴۴۲۹۲ مقاله فتوکپی شده، تعداد ۲۶۵۱۷ مقاله مربوط به مجلات جاری و تعداد ۱۷۷۷۵ مقاله مربوط به مجموعه مخزن بوده است. در مجموعه مجلات جاری ۱۴۳۴ عنوان حداقل یک بار مورد استفاده قرار گرفته و به این ترتیب درهر سال تعدادی از عنوانها اصلاً استفاده نشده است.

جدول شماره ۱ - توزیع عنوانهای مورد اشتراک و استفاده نشده مجموعه جاری کتابخانه مرکزی برحسب سال اشترک

سال اشتراک	عنوانهای مورد اشتراک*	عنوانهای استفاده نشده	
		تعداد	درصد
۹۰	۱۸۲۵	۳۹۱	۲۱/۴
۹۱	۱۵۴۷	۱۱۳	۷/۳
۹۲	۱۵۲۹	۱۰۵	۶/۸

*به استثنای سالانه‌ها و منابع ادواری مرجع

چنانچه تعریف ویلیام شاو را در مورد استفاده از مجلات بپذیریم تنها کافی است که بین مجلات استفاده شده و استفاده نشده تمایز قائل شویم و با بسامد استفاده کاری نداشته باشیم *(Shaw 1979, 21)*. در این صورت میزان استفاده از مجموعه

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

جدول شماره ۲- توزیع و درصد فراوانی مقالات مورد درخواست
از مجموعه مجلات جاری کتابخانه مرکزی

#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %
371	1	.1	.1	114	1	.1	1.5	78	2	.1	3.8	59	4	.3	6.5	39	4	.3	11.9	20	24	1.7	28.3
292	1	.1	.1	113	2	.1	1.7	77	1	.1	3.8	58	6	.4	6.9	38	11	.8	12.7	19	22	1.5	29.8
290	1	.1	.2	110	1	.1	1.7	76	1	.1	3.9	57	1	.1	7.0	37	10	.7	13.4	18	20	1.4	31.2
289	1	.1	.3	105	2	.1	1.9	75	5	.3	4.3	56	3	.2	7.2	36	5	.3	13.7	17	17	1.2	32.4
288	1	.1	.3	104	1	.1	2.0	74	1	.1	4.3	55	4	.3	7.5	35	13	.9	14.6	16	29	2.0	34.4
287	1	.1	.4	99	1	.1	2.0	73	1	.1	4.4	54	2	.1	7.6	34	7	.5	15.1	15	28	2.0	36.4
286	2	.1	.6	97	1	.1	2.1	72	2	.1	4.5	53	4	.3	7.9	33	5	.3	15.5	14	29	2.0	38.4
284	1	.1	.6	95	1	.1	2.2	71	1	.1	4.6	52	5	.3	8.2	32	9	.6	16.1	13	38	2.6	41.1
283	1	.1	.7	94	1	.1	2.2	70	2	.1	4.7	51	2	.1	8.4	31	14	1.0	17.1	12	38	2.6	43.7
282	1	.1	.8	93	1	.1	2.3	69	2	.1	4.9	50	5	.3	8.7	30	13	.9	18.0	11	25	1.7	45.5
281	1	.1	.8	92	2	.1	2.4	68	2	.1	5.0	49	6	.4	9.1	29	8	.6	18.5	10	61	4.3	49.7
280	1	.1	.9	90	2	.1	2.6	67	3	.2	5.2	48	4	.3	9.4	28	6	.4	19.0	9	44	3.1	52.8
279	2	.1	1.0	87	3	.2	2.8	66	1	.1	5.3	47	3	.2	9.6	27	13	.9	19.9	8	50	3.5	56.3
278	1	.1	1.1	86	2	.1	2.9	65	1	.1	5.4	46	6	.4	10.0	26	13	.9	20.8	7	50	3.5	59.8
277	1	.1	1.2	85	1	.1	3.0	64	2	.1	5.5	45	4	.3	10.3	25	21	1.5	22.2	6	58	4.0	63.8
276	1	.1	1.3	84	1	.1	3.1	63	2	.1	5.6	44	4	.3	10.6	24	16	1.1	23.4	5	73	5.1	68.9
275	1	.1	1.3	82	3	.2	3.3	62	6	.4	6.1	43	4	.3	10.9	23	14	1.0	24.3	4	79	5.5	74.4
274	1	.1	1.4	81	2	.1	3.4	61	1	.1	6.1	42	3	.2	11.1	22	16	1.1	25.5	3	92	6.4	80.8
273	1	.1	1.5	80	1	.1	3.5	60	1	.1	6.2	41	4	.3	11.4	21	17	1.2	26.6	2	117	8.2	89.0
				79	2	.1	3.6					40	4	.3	11.6					1	158	11.0	100.0
																				T	1434	100.0	

جاری کتابخانه در سالهای ۹۰ تا ۹۲ به ترتیب ۷۸/۶٪، ۹۲/۷٪ و ۹۳/۲٪ می‌باشد.

گروه بندی مجلات جاری به ترتیب نزولی بسامد استفاده نشان می‌دهد که بالاترین بسامد ۳۷۱ بار است. ۱۲/۳٪ کل عنوانهای استفاده شده دراین گروه (۱۷۶ عنوان) پاسخگوی نیمی از نیازها بوده است و ۱۳ عنوان که بالاترین بسامد استفاده را داشته به تنهایی حدود ۱۰٪ نیازها را پاسخ داده است. (جدول شماره ۲)

در مورد مجموعه سالهای ۷۰ تا ۸۹، به دلیل نوسانهای زیادی که در تعداد مجلات مورد اشتراک وجود داشته نمی‌توان آمار عنوانهای استفاده نشده را به تفکیک سال بیان کرد. برای تهیه فتوکپی ۱۷۷۷۵ مقاله از این مجموعه، از ۸۷۷ عنوان مجله حداقل یک بار استفاده شده است. چنانچه مبنای محاسبه را ۱۵۹۰ عنوان حاصل از بررسی فرمها قرار دهیم تنها ۱۷۴ عنوان، یا به عبارتی ۱۶/۶٪ عنوانهای موجود، مورد استفاده قرار نگرفته است اما چنانچه بالاترین رقم اشتراک طی این سالها راکه ۱۶۲۵ عنوان است در نظر بگیریم این رقم به ۴۶٪ می‌رسد. گروه بندی مجلات این مجموعه به ترتیب نزولی بسامد استفاده نشان می‌دهد که بالاترین بسامد استفاده ۳۰۸ بار بوده است. نزدیک به ۱۰٪ کل نشریات استفاده شده (۸۸ عنوان) منبع تهیه حدود نیمی از مقالات مورد درخواست بوده و متجاوز از یک دهم نیازها را تنها ۸ عنوان مجله تأمین کرده است (جدول شماره ۳). چنانچه مجموعه این درخواستها را، بدون توجه به سال انتشار نشریه، در نظر بگیریم ملاحظه می‌شود که از تعداد ۱۵۹۰ عنوان مجله برای تهیه فتوکپی استفاده شده که بالاترین بسامد استفاده ۶۶۷ بار است. در این مجموعه ۹/۸٪ عنوانها (۱۵۴ عنوان) توانسته است به تنهایی پاسخگوی متجاوز از نیمی از درخواستها باشد

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/article-9.35-RD1.pdf on Tuesday, July 30, 2013
Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

جدول شماره ۳- توزیع و درصد فراوانی مقالات مورد درخواست
از مجموعه مجلات مخزن کتابخانه مرکزی

#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %
308	1	.1	.1	117	1	.1	2.6	80	1	.1	5.2	57	2	.2	9.4	38	4	.5	15.3	19	7	.8	29.0
297	1	.1	.2	116	1	.1	2.7	78	1	.1	5.4	56	1	.1	9.5	37	3	.3	15.6	18	14	1.6	30.6
295	1	.1	.3	114	2	.2	3.0	77	1	.1	5.5	54	3	.3	9.8	36	7	.8	16.4	17	17	1.9	32.5
242	1	.1	.5	113	1	.1	3.1	75	1	.1	5.6	53	2	.2	10.0	35	6	.7	17.1	16	19	2.2	34.7
237	1	.1	.6	110	2	.2	3.3	74	4	.5	6.0	52	2	.2	10.3	34	5	.6	17.7	15	7	.8	35.5
191	1	.1	.7	109	1	.1	3.4	73	1	.1	6.2	51	3	.3	10.6	33	4	.5	18.1	14	16	1.8	37.3
188	1	.1	.8	100	1	.1	3.5	72	2	.2	6.4	50	1	.1	10.7	32	4	.5	18.6	13	14	1.6	38.9
170	1	.1	.9	98	1	.1	3.6	71	1	.1	6.5	49	5	.6	11.3	31	4	.5	19.0	12	28	3.2	42.1
160	1	.1	1.0	94	1	.1	3.8	70	3	.3	6.8	48	2	.2	11.5	30	10	1.1	20.2	11	17	1.9	44.0
156	1	.1	1.1	93	1	.1	3.9	69	3	.3	7.2	47	1	.1	11.6	29	4	.5	20.6	10	16	1.8	45.8
154	1	.1	1.3	92	2	.2	4.1	68	2	.2	7.4	46	5	.6	12.2	28	5	.6	21.2	9	22	2.5	48.3
149	1	.1	1.4	91	2	.2	4.3	65	2	.2	7.6	45	5	.6	12.8	27	5	.6	21.8	8	22	2.5	50.9
141	1	.1	1.5	89	1	.1	4.4	64	2	.2	7.9	44	2	.2	13.0	26	4	.5	22.2	7	24	2.7	53.6
137	1	.1	1.6	88	2	.2	4.7	63	1	.1	8.0	43	3	.3	13.3	25	6	.7	22.9	6	31	3.5	57.1
135	1	.1	1.7	85	1	.1	4.8	62	1	.1	8.1	42	4	.5	13.8	24	10	1.1	24.1	5	37	4.2	61.3
130	2	.2	1.9	84	1	.1	4.9	61	3	.3	8.4	41	2	.2	14.0	23	6	.7	24.7	4	48	5.5	66.8
125	2	.2	2.2	83	1	.1	5.0	60	2	.2	8.7	40	5	.6	14.6	22	9	1.0	25.8	3	43	4.9	71.7
121	1	.1	2.3	82	1	.1	5.1	59	2	.2	8.9	39	2	.2	14.8	21	12	1.4	27.1	2	109	12.4	84.2
118	2	.2	2.5					58	2	.2	9.1					20	9	1.0	28.2	1	139	15.8	100.0
																				T	877	100.0	

و تنها ۱۱ عنوان پاسخگوی ۱۰٪ نیازها بوده است (جدول شماره ۴).

با توجه به بالاترین رقم عناوین نشریات ادواری کتابخانه مرکزی طی سالهای ۷۰ تا ۹۲، که بالغ بر ۲۲۷۳ عنوان (بدون مراجع ادواری) است، ملاحظه می‌شود که ۳۰٪ نشریات مورد استفاده قرار نگرفته است. جدول ۵ نشان دهنده عنوانهایی است که در سه مرحله فوق دارای بالاترین بسامد استفاده بوده و ۱۰٪ نیازها را برآورده کرده است. اعدادی که در کنار هر عنوان درج شده مرتبه آن را در گروه مربوط نشان می‌دهد. از تعداد ۲۳۲۷ درخواست انجام نشده، ۳۲۴ مورد آن مربوط به ۲۲۴ عنوان می‌شد که کتابخانه مرکزی آنها را مشترک نبود. برای ۷۴٪ عنوانهایی که کتابخانه فاقد آن بود فقط یک بار درخواست وجود داشت. چنانچه تعداد مجلاتی راکه برای هر عنوان ۲ بار تقاضا داشته نیز به آن بیفزاییم این رقم بالغ بر ۹۲/۵٪ می‌گردد و براین اساس، عنوانهایی که بسامد درخواستشان بین ۳ تا ۱۲ بار (بالاترین بسامد) بوده فقط بالغ بر ۱۷ عنوان می‌شود.

از مقایسه فهرست سال ۱۹۹۲ مجلات نمایه شده در ایندکس مدیکوس با مجلات چکیده شده در اکسرپتامدیکا، ۱۹۶۷ عنوان مشترک بدست آمد که نسبت آن به کل مجلات مورد پوشش ایندکس مدیکوس (۳۰۳۹ عنوان) حدود ۶۵٪ و نسبت به مجلات مورد پوشش اکسرپتامدیکا (۳۲۸۸ عنوان) حدود ۶۰٪ می‌شد. مقایسه نشریات مورد اشتراک کتابخانه مرکزی با عنوانهای بدست آمده از مقایسه فوق نشان داد که حدود ۵۹٪ (۱۱۵۶ عنوان) بین آنها همپوشانی وجود دارد، به عبارت دیگر، اطلاعات مربوط به مقالات ۵۹ درصد مجلات مورد اشتراک کتابخانه در هر دوی این منابع ظاهر می‌شود.

با توجه به این که ۲۸۸ عنوان از نشریات مورد اشتراک

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012
[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

جدول شماره۴- توزیع و درصد فراوانی مقالات مورد درخواست
از کل مجموعه کتابخانه مرکزی

#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %	#A	#J	%	CUM %
667	1	.1	.1	193	2	.1	1.9	121	2	.1	4.2	83	1	.1	8.2	54	7	.4	14.1	27	15	.9	28.3
587	1	.1	.1	187	1	.1	1.9	119	1	.1	4.3	82	3	.2	8.4	53	5	.3	14.4	26	12	.8	29.1
422	1	.1	.2	185	1	.1	2.0	116	2	.1	4.4	81	1	.1	8.4	52	6	.4	14.8	25	23	1.4	30.5
412	1	.1	.3	181	1	.1	2.1	114	2	.1	4.5	79	1	.1	8.5	51	6	.4	15.2	24	17	1.1	31.6
374	1	.1	.3	179	1	.1	2.1	113	1	.1	4.6	78	4	.3	8.7	50	8	.5	15.7	23	20	1.3	32.8
371	1	.1	.4	178	1	.1	2.2	111	1	.1	4.7	77	2	.1	8.9	49	6	.4	16.0	22	13	.8	33.6
363	1	.1	.4	177	1	.1	2.3	110	4	.3	4.9	76	2	.1	9.0	48	8	.5	16.5	21	19	1.2	34.8
360	1	.1	.5	173	1	.1	2.3	108	1	.1	5.0	75	5	.3	9.3	47	5	.3	16.9	20	17	1.1	35.9
309	1	.1	.6	172	1	.1	2.4	107	3	.2	5.2	74	1	.1	9.4	46	7	.4	17.3	19	18	1.1	37.0
297	1	.1	.6	170	2	.1	2.5	106	2	.1	5.3	72	3	.2	9.6	45	4	.3	17.5	18	24	1.5	38.6
292	1	.1	.7	167	1	.1	2.6	105	2	.1	5.4	71	1	.1	9.6	44	2	.1	17.7	17	22	1.4	39.9
287	1	.1	.8	166	1	.1	2.6	104	1	.1	5.5	70	4	.3	9.9	43	6	.4	18.1	16	18	1.1	41.1
259	1	.1	.8	163	1	.1	2.7	103	3	.2	5.7	69	2	.1	10.0	42	9	.6	18.6	15	20	1.3	42.3
249	1	.1	.9	155	3	.2	2.9	101	1	.1	5.7	68	2	.1	10.1	41	5	.3	18.9	14	31	1.9	44.3
238	1	.1	.9	154	1	.1	3.0	100	3	.2	5.9	67	6	.4	10.5	40	7	.4	19.4	13	32	2.0	46.3
234	1	.1	1.0	145	1	.1	3.0	98	3	.2	6.1	66	2	.1	10.6	39	11	.7	20.1	12	34	2.1	48.4
230	1	.1	1.1	143	1	.1	3.1	97	6	.4	6.5	65	5	.3	10.9	38	9	.6	20.6	11	28	1.8	50.2
228	1	.1	1.1	139	1	.1	3.1	96	1	.1	6.5	64	5	.3	11.3	37	13	.8	21.4	10	41	2.6	52.8
227	1	.1	1.2	136	1	.1	3.2	95	1	.1	6.6	63	1	.1	11.3	36	8	.5	21.9	9	43	2.7	55.5
226	2	.1	1.3	135	2	.1	3.3	93	3	.2	6.8	62	3	.2	11.5	35	15	.9	22.9	8	45	2.8	58.3
225	1	.1	1.4	134	1	.1	3.4	91	2	.1	6.9	61	4	.3	11.8	34	9	.6	23.5	7	50	3.1	61.4
220	1	.1	1.4	131	1	.1	3.5	90	2	.1	7.0	60	3	.2	11.9	33	8	.5	24.0	6	60	3.8	65.2
211	1	.1	1.5	130	1	.1	3.5	89	4	.3	7.3	59	5	.3	12.3	32	11	.7	24.7	5	61	3.8	69.1
210	1	.1	1.6	129	1	.1	3.6	87	6	.4	7.7	58	7	.4	12.7	31	11	.7	25.3	4	77	4.8	73.9
209	1	.1	1.6	125	4	.3	3.8	86	2	.1	7.8	57	4	.3	13.0	30	12	.8	26.1	3	93	5.8	79.7
202	1	.1	1.7	123	2	.1	4.0	85	1	.1	7.9	56	7	.4	13.4	29	7	.4	26.5	2	134	8.4	88.2
200	1	.1	1.8	122	2	.1	4.1	84	4	.3	8.1	55	4	.3	13.6	28	13	.8	27.4	1	188	11.8	100.0
																				T	1590	100.0	

کتابخانه فقط در ایندکس مدیکوس نمایه می‌شود و ۴۷ عنوان تنها در اکسرپتامد مدیکا چکیده می‌شود میزان همپوشانی مجلات جاری کتابخانه با ایندکس مدیکوس به ۷۳٪ و با اکسرپتامدیکا به ۶۱٪ می‌رسد.

بحث

نتایج نشان می‌دهد که مجموعه موجود کتابخانه توانایی پاسخگویی به اکثر درخواستها را داشته است. به طور متوسط ۸۸٪ مجموعه جاری مورد استفاده قرار گرفته و همان طور که جدول شماره ۱ نشان می‌دهد کاهش مجلاتی که مورد استفاده نبوده در سالهای ۹۱ و ۹۲ موجب افزایش درصد استفاده نسبت به تعداد اشتراکها گردیده است. با در نظرگرفتن حداکثر میزان اشتراک سالهای ۷۰ تا ۸۹، بیش از نیمی از عنوانهای مجموعه (۵۴٪) استفاده شده است. میزان استفاده از مجموعه جاری بیش از مجلات گذشته بوده که با توجه به ویژگیهای رشته‌های علوم پزشکی و نیم عمر منابع این زمینه، این امر کاملاً طبیعی است.

عنوانهایی که در کل به عنوان پرمراجعه کننده‌ترین مجلات شناخته شده است به جز سه عنوان، که در سالهای ۷۰ تا ۸۹ بسامد پایین‌تری داشته و یک عنوان که در این دوره استفاده نشده است، بقیه در هر دو مقطع زمانی بسامد بالایی داشته است.

از درخواستهای انجام نشده ۱۳/۹٪ مربوط به مجلاتی است که کتابخانه مرکزی آنها را مشترک نبوده و می‌تواند به

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012
[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

جدول شماره ۵ - عنوان و مرتبه پرمراجعه ترین مجلات در سطح ۱۰٪ پاسخگویی به نیاز

عنوان	کل	۸۹-۷۰	۹۲-۹۰
New England J of Medicine	۱	۲	۱
Lancet	۲	۳	۲
Nursing Times	۷		۳
Obstetrics and Gyneocology	۶		۴
Am J Obst Gynecol	۴	۶	۵
Scientific American			۶
Diabetes Care			۷
Fertility and Sterility			۸
Int J Gynecol Obstet			۹
J of Bone and Joint Surgery			۱۰
Development			۱۱
App Environ Microbiol			۱۲
British Medical J	۱۱		۱۳
Clinical Chemistry	۳	۱	
Brain Research	۸	۴	
J of Clinical Microbiology	۵	۵	
Science	۹	۷	
Nature		۸	
Am J of Clinical Nutrition	۱۰		

عنوان ضعف مجموعه تلقی شود. این رقم تنها ۰/۷٪ کل تقاضاها بوده که چنانچه سایر تقاضاهای انجام نشده را نیز به این رقم بیفزاییم فقط حدود ۵٪ کل درخواستها بدون پاسخ مانده است، به عبارت دیگر، مجموعه کتابخانه در ۹۵٪ موارد موفق به عرضه منبع مورد نیاز مراجعه کننده شده است. با توجه به طول مدت مطالعه، به نظر نمی‌رسد عنوانهایی که مراجعه‌ای نداشته است در آینده قابل پیش‌بینی نیز مورد مراجعه قرار گیرد. لذا، این عنوانها می‌تواند اولین کاندیدای لغو اشتراک باشد.

مطالعاتی که روی بسامد استفاده از منابع انجام گرفته تا به امروز این نتیجه کلی را تایید کرده است که درصد کمی از عنوانها بیشترین درصد استفاده را به خود اختصاص می‌دهد. این نتیجه می‌تواند مبنای تصمیم گیری قرار گیرد. البته در مطالعات بسامد استفاده دو کاستی اصلی وجود دارد:

۱ - امکان ندارد همه استفاده‌ها را در زمان مطالعه مورد مشاهده قرار داد. در مطالعه حاضر نیزعدم امکان گردآوری اطلاعات در مورد مجلات استفاده شده در داخل کتابخانه و مشاهده رفتار مراجعان دراستفاده از این منابع از محدودیتهای آن به شمار می‌آید.

۲ - نتایج ثبات چندانی ندارد و نمی‌توان فرض کرد که یک عنوان در آینده با همان بسامد مورد استفاده قرار گیرد.

علیرغم این واقعیات، تصور می‌شود چنین مطالعاتی می‌تواند ویژگیهای دقیق و نسبتاً ثابت هر عنوان رامشخص کند.

کتابخانه دراین مطالعه دو هدف را دنبال می‌کرد:

۱ - اندازه‌گیری توانایی مجموعه موجود - این هدف بااطلاع از قدرت پاسخگویی و ضعف مجموعه جامه عمل می‌پوشد. اطلاعاتی که از این مطالعه بدست آمد مبنای تصمیم گیری برای لغو اشتراک عنوانهای بدون مراجعه یاکم مراجعه و در مقابل افزودن عنوانهای جدید مورد درخواست قرار گرفت.

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

درمیان مجلات جاری، از ۱۵۸ عنوان فقط یک بار و از ۱۱۷ عنوان فقط ۲ بار در طول دو سال استفاده شد. در سال ۱۹۹۴ بـرای کـاهش ۲۰٪ از سـفارشات، ایـن عـنوانـها بـخشی از اشتراکهای قابل حذف را تشکیل داد. قابل ذکر است که عوامل دیگری نظیر توازن موضوعی مجموعه، وجود عنوان در سایر کتابخانه‌های تهران یاکشور در این تـصمیم گـیریها دخـالت داشت. از میان نشریات مورد تقاضا که کتابخانه فاقد آنها بود عنوانهایی که بین ۵ تـا ۱۲ بـار درخـواست شـده بـود بـرای اشتراک مد نظر قرار گرفت.

۲ ـ اندازه‌گیری قابلیت دستیابی به مـجموعه ـ کـتابخانه مرکزی عمدتاً از دوپایگاه اطلاعاتی مدلاین و اکسرپتامدیکا برای بازیابی اطلاعات مورد نیاز مراجعه کنندگان استفاده می‌کند. با اندازه‌گیری میزان همپوشانی مجلات جاری کتابخانه با فهرست مجلات نمایه شده در ایندکس مدیکوس و چکیده شده در اکسرپتامدیکا، میزان دستیابی مراجعه‌کنندگان به اصل مقالات اندازه‌گیری شد و مشخص گردید که مجلات موجود می‌تواند ۴۷/۵٪ مقالات بازیابی شـده از مـدلاین و ۳۶/۶٪ مقالات بازیابی شده از اکسرپتامدیکا را تأمین کند. با توجه به این که اکثر مراجعه کنندگان کتابخانه مـرکزی فـقط بـا زبـان انگلیسی آشنایی دارند ـ و به همین جـهت هـم مـنابع مـورد اشتراک معمولاً به زبان انگـلیسی است ـ بـا حـذف مـقالات بازیابی شده‌ای که به سایر زبانهاست قابلیت دست یـابی بـه اصل منبع عملاً در مجموعه کتابخانه مرکزی بـالاتر از ارقـام فوق می‌باشد.

REFERNECES

1- Almagro, Bertha R; Budgeting and planning: a tandem approach; The Serials Librian; 10 (112); 1985; p:173-179

2- Rodger, Elizabeth; Pruning periodical subscriptions at Glasgow university library; Aslib Proceedings; 30 (4); 1978;p: 145-153

3- Shaw, W.M; A journal resource sharing strategy; Library Research, 1; 1979; p:19-29

4- Swartz, Linda Jo; Serials cancellations and reinstatements at the university of Illinois library; The Serials Libraran; 2(2); 1977; p: 171-180.

5- Ventress, Alan; Use surveys and collection analisis: a prelude to serials rationalization; Library Acquisitions: Practice and Theory; 15;1991; p:106-118

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012
[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]

IRANIAN MEDICAL JOURNALS

A.H. Hadjitarkhani, M.D*

ABSTRACT

Remaining informed on the latest biochemical information is a necessity as well as a professional responsibility for any person involved in the field of medicine. The main and most readily available sources for updating the professional's knowledge are medical journals. In addition to foreign periodicals, there are a number of useful medical journals published in Iran.

The first Persian language medical journal was published 90 years ago and throughout Iranian press history, the number of journals has varied during different Periods. Since 142 years ago when Iran first began its Publishing industry up to the victory of the Islamic Revolution medical periodicals have formed 3.4% of the total titles published, the oldest one being Issued 56 years ago In 1992, the number of Iranian medical periodicals was 31 (6.3% of total periodical titles), the majority of which is published by universities, government organizations and institutions and pharmaceutical companies. Of these titles, only three have International standard Serial Number (ISSN).

Key Words: 1- Iranian medical journals
2- Health and Biomedical Information
3- Serials collection

 # Faculty Member and Vice Chanallor in Research of Iran University of Medical Sciences and Health Services

Downloaded from http://journals.tums.ac.ir/ at 9:35 IRDT on Tuesday July 3rd 2012

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2024-03-29]